

Костянтин Бура
студент 3 курсу історичного факультету
Житомирського державного університету імені Івана Франка
Науковий керівник: к. і. н., ст. викладач О. В. Маркевич

Франтішек Палацький і українська наукова спільнота: питання взаємовідносин

В 2016 р. європейська наукова спільнота відмітила 218-ліття з дня народження видатного чеського вченого на політичного діяча Франтішека Палацького (1798-1876). Ф.Палацький справедливо названий «батьком чеського народу», бо він посадив те зерно, з якого постала історична свідомість чехів. Спектр його історичних досліджень багатогранний та передовий на той час. Великий чеський історик мав зв'язок і з українськими діячами XIX ст., що без сумніву не може не цікавити.

Питання наукових зв'язків видатного чеського історика з українською інтелігенцією в історіографії відображено вкрай незадовільно. Деяку інформацію ми черпаємо в Л.Лаптевої [2], І.Срезневського [5], О.Іваненко [1], С.Семенюка [4], Г.Марахова [3].

Метою цієї статті є висвітлення та систематизація інформації про культурні зв'язки Ф. Палацького з українською науковою спільнотою в часи Російської та Австрійської імперій.

Про те, наскільки Ф. Палацький був обізнаний з давньою історією українського народу та межами його розселення, свідчить той факт, що на Слов'янському з'їзді в 1848 р. він протистояв тому, щоби галицькі діячі не відмовлятися від Західної Галичини, слушно вважаючи, що для русинів тут ще не все втрачено (за часів Австрійської імперії кордони Галичини досягали Тишина, і, навіть, німці зараховували тоді волохів до русинів та розглядали Західну і Східну Галичину як одне етнічне ціле). Одним з представників Галичини, який тоді підтримав Ф. Палацького, так само, як і він, уболівав за долю українських історичних земель на заході і розумів усю гостроту цієї проблеми, був Юрій Любомирський [3,с.134]. Він краще від багатьох сучасних істориків розумів українське минуле і у 1846 р. палко підтримав ідею П.Стальмаха приєднати усю Тишинську Сілезію до Галичини та допоміг йому фінансами у створенні видавництва «Тишинська Зірка». А тим часом культурні діячі із Головної Руської Ради вже давно втратили зв'язок із цим регіоном, не зважали на його історичне минуле, а тому не

скористалися порадами Ф. Палацького та Ю. Любомирського, махнули рукою не тільки на Волоську Моравію та Тишинську Сілезію, а й на усю Західну Галичину, і в результаті величезний масив етнічних українських земель був утрачений [4, с.12].

В одному із російських наукових журналів за 1845-1846 рр. викладені роботи Ф. Палацького «Порівняння законів царя Стефана Душана з древніми земськими постановами чехів» та «Про руського князя Ростислава, батька чеської королеви Кунгути, та його рід». Приємним фактом є те, що обидві роботи перекладені відомим славістом О.Бодянським [2, с.93]. Ще один славіст, на цей раз із Києва, Н.Задерацький переклав наступні праці Ф. Палацького: «Життя Я.А.Коменського» та «Короткий опис історії чеського народу». Це говорить про те, що українська інтелігенція не відставала від російської та цікавилася роботами чеського історика. В науковому журналі «Известия Академии наук», славіст І.Срезневський доволі часто поміщав інформацію про слов'ян. Лаптева Л.П. вказує, що інформуючи читачів про вихід у світ другої частини першого тому «Історії народу чеського в Чехії і Моравії», сам І.Срезневський дав кваліфіковану та ґрунтовну рецензію на працю [5,с.379]. В 1872 р. Одеське Слов'янське Благодійне Товариство ім. Св. Кирила і Мефодія запросило Ф.Палацького в свої ряди від Імператорського Російського Географічного Товариства в Петербурзі та вибрало його своїм почесним членом. Посилаючи Палацькому диплом та листа в ньому зазначалося, що «тепла участь в здійсненні цілей і задач... Товариства послужить останньому на користь...» [5, с.380]. Дивовижним є визнання досягнень Ф. Палацького в Україні. Про це вказує обрання його в 1863 р. членом Харківського університету, в 1864 р. почесним членом Університету Св. Володимира в Києві. Тісну комунікацію мав Ф. Палацький з Київським університетом. В 1868 р. історико-філологічний факультет цього навчального закладу з вернувся до Ф.Палацького з проханням порекомендувати когось із чеських вчених для занять на кафедрі класичної філології. В архіві, як вказує Л. Лаптева, збереглося навіть декілька листів Палацького декану факультету А.Селіну. Листи цікаві тим, що Палацький вказує не тільки про якість рекомендованого ним Е.Новотного, але й дає характеристику кадрового складу в чеській науці. Е.Новатний не був призначений, бо не мав наукового ступеня необхідного для цієї кафедри [2, с.97] Професор державного права Новоросійського університету А.П.Пригара будучи у відрядженні в Празі за сприяння Ф.Палацького отримав можливість побувати на засіданнях чеського ландтагу. Професор

кафедри історії і літератури слов'янських мов Київського університету В.Я. Яроцький також будучи у відрядженні та вивчаючи слов'янську культуру тісно познайомився з Ф.Палацьким [1,с.25].

Отже, Ф.Палацький контактував із українською інтелігенцією, з його роботами були обізнані, вони часто друкувалися і рецензувалися. Видатний історик мав великий вплив та авторитет, не тільки в Російській, а й в Австрійській імперії, з його думкою рахувалися університети Російської імперії. Найголовнішим є те, що роботи Ф. Палацького були перекладені, що дозволило почерпнути знання багатьом поколінням вітчизняних істориків.

Список використаної літератури:

- 1.Іваненко О.А. Університети України в міжнародних наукових зв'язках Російської імперії (друга половина XIX — початок XX ст) / О.А. Іваненко. — К.:Інститут історії України НАН України, 2013. — 375 с.
- 2.Лаптева Л.П. Чешский ученый XIX в. Франтишек Палацкого и его связи с русской наукой / Л. П. Лаптева // Славяноведение. — 1999. — № 2. — С. 51-69.
- 3.Марахов Г. И. Палацкий Франтишек / Г. И. Марахов // [Украинская Советская Энциклопедия](#): 2-ге видання. - Киев, 1982. — Т. 8. — С. 134
- 4.Семенюк С. Історія українського народу / С. Семенюк. — Львів: Априорі, 2010. — 608 с.
- 5.Срезневский И.И. Рец. на книги / И. И. Срезневский // Известия Отделения Русского языка и Словесности Петербургской Академии наук. — СПб.,1855. — Т.4. — С.379-380.